

ANŞA CEYNO GÜR

ELIZABETH BENNET OLMAK

DESTEK YAYINLARI: 1543
EDEBİYAT İNCELEME: 441

ANŞA CEYNO GÜR / ELIZABETH BENNET OLMAK

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

İmtiyaz Sahibi: Yelda Cumalioğlu
Genel Yayın Yönetmeni: Ertürk Akşun
Yayın Koordinatörü: Özlem Esmergül
Üretim Koordinatörü: Semran Karaçayır
Editör: Cansu Poyraz Karadeniz
Son Okuma: Devrim Yalkut
Kapak Tasarım: İlknur Muştu
Sayfa Düzeni: Melike Doğan
Sosyal Medya-Grafik: Tuğçe Budak - Mesud Topal

Destek Yayınları: Ocak 2022
Yayıncı Sertifika No. 13226

ISBN 978-625-441-536-4

© Destek Yayınları
Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Nişantaşı/İstanbul
Tel. (0) 212 252 22 42
Faks: (0) 212 252 22 43
www.destekdukkkan.com
info@destekyayinlari.com
facebook.com/DestekYayinevi
twitter.com/destekyayinlari
instagram.com/destekyayinlari
www.destekmedyagrubu.com

Baskı: Yıkılmazlar Basım Yay.
Prom. ve Kâğıt San. Tic. Ltd. Şti.
15 Temmuz Mah. Gülbahar Cad. No. 62/B
Güneşli - İstanbul
Sertifika No. 45464
Tel. (0) 212 630 64 73

ROMAN KAHRAMANLARI SERİSİ

ANŞA CEYNO GÜR

ELIZABETH BENNET OLMAK

*Onun gururunu kolayca
affedebilirdim, benimkini kırmasaydı...*

**Jane Austen'in dünya klasığı *Gurur ve Önyargı*'nın
unutulmaz kahramanı Elizabeth Bennet kimdir?**

GİRİŞ

Klasik bir romandan bir karakter seçmem istendiğinde iki seçeneğim vardı. Ya bana benzemeyen, çatışacağım birini seçecektim ya da bana benzeyip uyuşabilecekim birini – ki benim çatışacağım birini seçmem beni tanıyan herkesin beklediği şey olacaktı. Ama bu sefer savaşmak değil anlaşabilmek, aynı fikirde olmak istedim ve *Gurur ve Önyargı*’nın unutulmaz kadını Elizabeth Bennet’i seçtim.

Gurur ve Önyargı’da yazarın kendi hayatından esinlendiği söylene de bir otobiyografi ya da iki kişilik bir aşk hikâyesinden ibaret olmaktan çok uzak. Elizabeth’in çekirdek ailesi bile yedi kişilik bir aile. Bu da hikâyeyi kalabalık bir komedyaya gibi hissettiriyor. Yazar Jane Austen’i araştırdığımda kitabın teatral havasının nereden kaynaklandığını buldum. Austen, yazım hayatına daha çocukken tiyatro oyunları yazarak başlamış. Dolayısıyla kitap, Elizabeth’in diğer

karakterlerin hayatlarından beslenerek başkarakter olmasını sağlıyordu. Yine de sizlere Elizabeth'i tanıştırtırken hikâyeyi mümkün olduğunca az karaktere indirgemeye çalışacağım. Tabii elimden geldiğince...

Önce kitaptan ve yazarından bahsetmem gerekiyordu ki taşlar yerine otursun. Çünkü *Gurur ve Önyargı* romanının önemi ve Elizabeth karakterinin unutulmazlığı aslında yazar Jane Austen'in kim olduğu sorusunda gizli. Jane Austen'in kitabı yazarken ailesinden ve kendinden otobiyografik ayrıntılar kullandığı Elizabeth Bennet karakterini, yaşadığı aşkın mutlu bitmeyen sonunu değiştirmesi haricinde kendisinin yazdığı söyleniyor.

Jane Austen'in 18. yüzyılın sonunda doğmuş ve sadece 42 yıl yaşamış olmasına karşın asırları yakalayabilmiş dâhiliğini anlamak mümkün değil. 200 yıl önce yazılmış bir roman ancak bu kadar mizahi, eleştiri yüklü, devrimci ve hatta feminist olabilirdi. Ayrıca romanın sade ve akıcı diline rağmen kelime oyunları ve mizahi eleştirilerle süslenmiş felsefi bir yapısı da var. 200 yıl öncesinden bir kadının sizi güldürebiliyor olması, kadınların mesnetsizce hor görülen ince espri anlayışının aslında ne kadar övgüye değer olduğunu ortaya koyuyor.

Tüm zamanların en romantik kitabı seçilen *Gurur ve Önyargı*'nın yazarı Jane Austen'in yazarlığını sadece romantik kavramların içinde tanımlamak ben- ce son derece sığ bir düşünce. Jane Austen'in bütün

topluma kafa tutabilen kişiliğinden, yarattığı cesur karakterlerden aldığım yetkiyle *Gurur ve Önyargı*, içinde güzel bir aşk hikâyesi barındıran ama asla tek başına bir “romantik aşk” romanı sayılamayacak derinlikte bir eser diyebilirim. Roman, kadının toplumdaki yerine, sınıf çatışmalarına ve toplumsal olaylara eleştiri niteliği taşıyor.

Diğer Austen kadın kahramanları gibi Elizabeth de baskı altındayken bahçelere ve genel olarak doğaya kaçmayı seviyor. Austen için bahçeler sadece düşünme ve dinlenme yerleri değil, aynı zamanda kadınlığın ve İngiltere’nin de sembolleriydi. Cinsiyet, sosyal ve kültürel normlarla ilgili klişeleri dile getiren Elizabeth karakteri, bugün hala önemini koruyor. O mükemmel değil. Ancak karakterinden öğrenecek çok şey var. Her şeyden evvel Elizabeth’in tüm kusurlarına rağmen kendi hatalarını kabul edebilen ve onları düzeltmek için elinden gelen her şeyi yapabilen bir yapısı var.

Jane Austen’in biz kadın yazarlara nasıl bir yol açtığını öğrendiğinizde sanırım sizler de en az benim kadar ona saygı duyacak ve yazarı es geçmediğime sevinceksiniz. Bildiğiniz üzere o tarihlerde bir kadının yazar olması yakışık almazmış ve kabul edilebilir değilmiş. Bu yüzden Jane Austen kitaplarını hep gıcırtilı kapılar arkasında yazar, kapı açılırken gıcırdadığında başka bir iş yapıyor gibi davranırmış. Dönemindeki nadir kadın yazarların kitapları erkek isimleri ile basılıyormuş. Jane

Austen ise *Gurur ve Önyargı*'yı ismini kullanmadan "a lady" imzasıyla bastırmış. Kadınların yazar olmasının yolunu açan, dönem için oldukça cesurca bir hareket. Seçtiği imza isminin baş harfleri ya da herhangi bir rumuz olabilirdi ama o bireysel davranmamış ve bence o bütün kadınlar adına bir başkaldırı örneği sergilemiş. İnce bir mizah anlayışı olan cesur bir kadına çok yakışır naif, feminist bir başkaldırı...

Jane Austen'in babasının bir papaz olması ve romanda bir din adamı karakterinin varlığı otobiyografik görünse de kendi babasını anlatmamış olması da muhtemel. Çünkü hayatında önemli bir yeri olan ve sevdiği babasından kitaptaki gibi bahsetmeyeceğini düşünüyorum. Austen bu konuda da ciddi bir başkaldırı göstermiş, 1813'te yayımlanan romanda son derece ciddi bir din adamı eleştirisi yaparak cesaretini ortaya koymuş. Bu da bana babasını değil ama babasından aldığı gerçek bilgi ve eleştirilerle o karakteri yazabildiğini hissettiriyor. Zaten o dönemdeki din adamlarının hayatına tarihsel bakıldığında da gerçek olduğu kesinleşiyor.

Yazar önyargı, kibir, gurur gibi kavramlarla felsefi bir savaş sürdürürken, sosyal hayatı ve aşkı harmanlayan Austen'in feminist yönü ise özellikle kadın yazarların dikkatinden kaçmamış. Virginia Woolf, Jane Austen'e hayranlığını *Kendime Ait Bir Oda* kitabında dile getirirken Jane Austen'e kadar romanlarda kadın karakterlerin asla başkarakter olarak yazılmadığını,

bir erkeğin eşi ya da hizmetkârı olarak var olabildiğini söyler. İşte böyle bir dönemde Jane Austen, hepsinin başkarakteri kadın olan altı roman yazmıştır. Jane Austen'in bugünün şartlarıyla bile mücadeleci, eşitlikçi bir kadın olduğunu göz ardı ederek sadece edebi ya da romantik olarak değerlendirmek haksızlığın yanı sıra, bu başkaldırıcıyı görmezden gelmeye bir yol aramaktır.

İşte, beni Elizabeth Bennet ile tanıştıran Jane Austen böyle biri. Birini sevdiğinizde yüksek ihtimalle onun sevdiği bir arkadaşını da seversiniz. İşte bu roman da bana bu duyguyu yaşattı. Okurken Elizabeth'i severken Jane'i anladım, Jane'i tanırken Elizabeth'e yakınlaştım. Bence Elizabeth Bennet, Jane Austen'in başarısından çok potansiyelidir. İkisini de ayrı ayrı sevebilmenize rağmen ikisini bir bütün olarak düşündüğünüzde rahatlıkla benim gibi bir hayranlığa erişebiliyorsunuz.

Kısacası *Gurur ve Önyargı* en çok okunan klasik romanlardan biri olmakla beraber yalın dili, her dönemin popüler kültürü içinde yer bulabilen konusu, analizleri, eleştirel bakış açısı ve cesareti ile 200 yıl boyunca okuyan herkesi içine alabilen bir güncelliğe sahip.

Romanda gururun, kibrin, egonun ve önyargıların getirdiği yanlış anlaşılımların zincirleme o kadar çok şeyi etkilediğini gördüm ki romanı bitirdiğimde kendi hayatımı sorgular haldeydim. Kızgınlıklarımı ya da kırgınlıklarımı, kararını verip sandıklara kaldırdığım yargılarımı ve bunların ne kadarının gerçekçi olup

olmadığını; hangileri için çok geç, hangilerinin tekrar sorgulanabilir olduğunu düşündüm.

Konuya girmeden önce benim gibi düşünen birilerinin olduğunu varsayarak eklemek isterim ki roman-
da tercüme sorunundan ve iki dilin denksizliğinden
ötürü “gurur” gibi üstünlük ifadesine yakın bir kelime
çoğu zaman olumsuz anlamda kullanılmış. Bana göre
tam ifade edemese bile gurur kelimesi yerine “kibir”
kelimesinin kullanılması gereken bir sürü yer vardı.

*“Dünyaca kabul edilmiş bir gerçektir, hali vakti
yerinde olan her bekâr erkeğin mutlaka bir
eşe ihtiyacı vardır...”*

Bir aşk romanından çok daha fazlası olan *Gurur ve Önyargı*, 1800’lerin İngiltere’sinde işte bu satırlarla başlıyor. Olaylar, evlenme çağına gelmiş beş kızı ile Longbourn’da yaşayan orta sınıf bir aile olan Bennet ailesinin etrafında gelişiyor.

İyi koca eşittir zengin koca fikrinin sessiz bir amaç olmadığı, bağıra çağıra söylendiği bir devirde Bayan Bennet, kızları için ihtirasla ve görgüsüzce bu yola baş koymuş bir anne. Evin babası ise bu konuya daha

sakin belki biraz umarsız bakan, sessiz ama konuştuğu zaman sivri dilli bir mizaha sahip, genelde kitaplarıyla haşır neşir biri. Lydia ve Kitty, tamamen annelerinin amaçlarına uygun yaşıyor, tek konuları erkekler; Mary içine kapanık ve sürekli kitap okuyor; Jane yani en büyük çocukları ise güzelliği ve iyi niyetli tavrıyla dikkat çekerken bir yandan da soğuk ve duygularını belli etmeyen bir mizaca sahip.

Elizabeth Bennet ise beş kardeşin ikincisi. Yedi kişilik bir ailede doğallığı, sıcaklığı, kıvrak zekâsı, neşeli, coşkulu tavırlarıyla ışık saçıyor. Elizabeth, annelerinin etkisi altındaki küçük kardeşleri gibi evliliğe odaklı biri değil ve kendisine yönelik ilgilerin samimiyetini sorgulayabilecek kadar da aklı başında bir genç kadın. Diğer hemcinslerinden farklı olarak piyano çalmak ya da örgü örebilmek yeteneğinde olsa da kitap okumayı tercih ediyor. Bu, onu sorgulayan, meraklı biri yapıyor. Mizahi yönüyle babasına benzeyen Elizabeth, kalıplara karşı çıkarken de bu mizahi yönünü kullanabiliyor. Bütün bu yönleri onu, kendisinin farkında olmadığı asi bir çekiciliğe büründürüyor. Ablası Jane'in güzelliği sık sık övülse de Elizabeth'in gözlerinin güzelliği de bolca iltifat alıyor. Bana göre zeki insanlar, güzel insanlardan daha cazibeli ve çekicidir. Kitabı okurken bir an bile Elizabeth'in romandaki herkesten güzel olduğundan şüphe etmedim.

Devam etmeden önce söylemeliyim ki tasvir ve betimlemeleri eşsiz bir roman okumak sizi istediğiniz

yere götürebiliyor. Benim bu romanı içselleştirebilmemin bir nedeni de İngiltere oldu. Herkesin, “Başka bir ülkede yaşasaydın nerede yaşamak isterdin?” sorusuna bir yanıtı vardır ya, işte benim cevabım hep İngiltere olmuştur. Kırsalında bir süre yaşama şansına erişmiş, okumuş ve arada bir sıla hasreti çeker gibi özlediğim bir ülke İngiltere. *Gurur ve Önyargı*’nın son derece yerinde ve sıkmayan betimlemeleriyle İngiltere’yi daha iyi tanımak, bölge bölge tarih ve sosyal yaşamının köklerine inebilmek ve bir zamanlar kendi başıma yaptığım gibi Elizabeth’in yemyeşil kırlardaki yürüyüşlerine eşlik edebilmek de ayrıca değerliydi benim için.

Karşımda duran bu güzel kadınla yapacağım sohbette baloların, davetlerin, güzel ve romantik elbiseli insanların birbirini eğilerek selamladığı bir dönemin; son derece kibar, soylu ve zarif diyalogların üstesinden gelebilmeyi umuyorum. Neyse ki karşımda doğallığı, keskin zekâsı, rahatlığı, espri anlayışı ve muzip tavırları ile Elizabeth Bennet var. Dediğim gibi okumak insanı istediği yere götürebilir.

200 yıl öncesine bile...

"Elizabeth, babasının bir koca olarak
davranışlarının uygunsuzluğuna karşı hiç kör
olmamıştı. Bunları hep acı içinde seyretmişti."

İnce uzun parmaklarıyla gül desenli İngiliz porselenlerine bergamot kokulu çaylarımızı doldururken fincanın mı yoksa Elizabeth'in mi daha zarif olduğunu düşünüyordum.

ELIZABETH BENNET: Davetime olumlu cevap vermenize çok sevindim. Sizi bahçemde ağırlamaktan onur duydum.

CEYNO GÜR: O onur bana ait Elizabeth. Böyle bahçelerde, bu yeşilliklerde, kırsalda büyümek, çocukluğunu böyle geçirmek kim bilir ne güzeldi!

E.B. Açıkçası öyleydi. Doğa, kitaplar ve eğlenmek için dört kız kardeş! Sanırım bu güzel bir çocukluk...

C.G. Hem de nasıl! İnsanlık bu doğallığı yok ederken kazandıklarıyla bu doğallığı almaya çalışıyor artık...

E.B. Nasıl?

C.G. Boş ver, çok şanslısın demek istedim. Okula gitmediğini ama bunu zaten çok az kadının yapabildiğini biliyorum. Eğitim alabildin mi?

E.B. Okulda ya da üst sınıf gibi mürebbiyelerle eğitilmedik ama her kardeşimin kendi yetenekleri

doğrultusunda eğitilmeleri konusunda ailemin yeterli olduğunu düşünüyorum. Her zaman okumaya teşvik edildik ve gereken tüm hocalarımız oldu. Ama aylıklığı seçenler de seçmekte serbesttiler.

C.G. Yaşadığın dönemde kadınların eğitimi daha çok iyi bir eş bulmak ve iyi bir eş olmak adına aldığı görünüyor.

E.B. Bir bakıma öyle... Dikiş, piyano, resim, şarkı söylemek gibi eğitimlerinin üstüne, annem de iyi bir koca bulup, iyi eş olma konusunda bir eğitim verdi diyebilirim. Babam ise büyük bir kütüphaneye sahip... Babamın kütüphanesini annemin öğrettiklerine hep tercih ettim.

C.G. Annenle babanın ilişkisi nasıldı peki?

E.B. Çocukluğumun tek yarası olabilir. Annemle babam birbirlerinden çok farklı insanlar. Bazen neden evli olduklarını düşünürüm. Annem ne kadar patavatsız bir konuşkansa babam o derece az konuşan, hazırcevap, komik bir düşünür.

C.G. Tartışmalardan ya da başka bir şeyden mi bahsediyorsun? Siz çocuklara nasıl yansıdı bu?

E.B. Tartışma diyemem hatta kimsenin bu durumu umursadığını da söyleyemem.

C.G. Seni rahatsız eden ne peki? Ya sorun yaratmayan bu anlaşmazlık kabullenilmiş bir iletişim şekliyse?

E.B. Babamın akıllıca, espriyle yaptığı ağır göndermelerin çoğunu annem de kardeşlerim de anlamıyorlar. Benim anlamam beni babama yakınlaştırdı.